

БУХОРО ВА ХИВА ШАХАРЛАРИНИНГ

2500 ЙИЛЛИГИГА

Гулчехра ЖҮРАЕВА

Муқаддас маскан

«Мен ким» — аждодим Тегинабегим Ки Амир Темурни яратган бибим.

Болалик шўхлигим тўқилган шох Арк Эртақлар қасрининг олтин қалити,

Бахшилар айтгандек тугамас дoston, Минг бир кечаларга сигмас ўтмиши...

Муствақил ўлкамининг битта чегаги, Нураган тор кўча, қўшанг йўқ бугун.

Ёшим ўтган сайин сенга тартадир, Киндик кон тўқилган муқаддас замин.

Заковат кўзгуси—осори атиқа, Талпинаман сенга, кўзларимда ёш.

БУХОРО ҚИЗЛАРИ

Дейдиларким, Бухоронинг тилласи асл, тоза, Тиллосидай қизлари ҳам, мисли гул гуначалари.

Шивиргоний узумининг жуфт донаси кўзларда, Мир Алишер ғазалидан ростлаб олган бўйларин.

Бир сўзида «шумо» дейди, бир гапида «сиз» дейди, Икки забон чечанлари, ширу шакар дилдорлар.

Гўё кўёш зарралари топиб олгандек паноҳ, Ёниб турар зар дўппио зар ковуш, зар нимчалар.

Омон МУХТОР

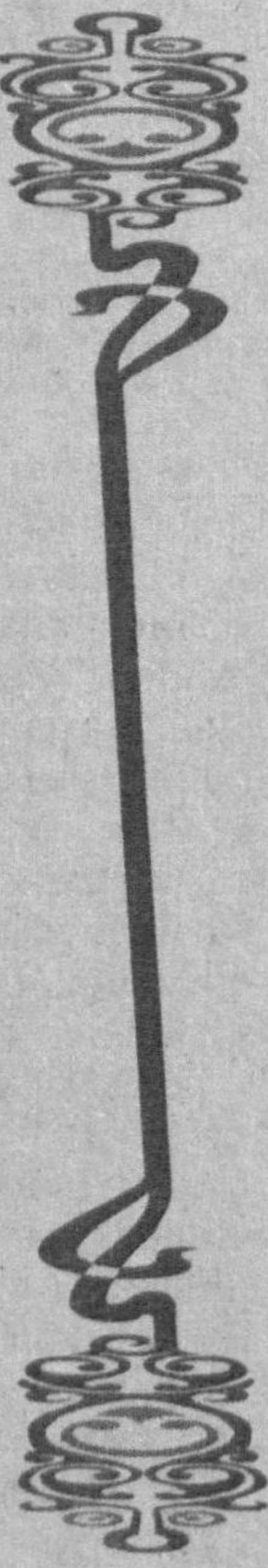
Мен ўраб шунчаки оламни сирга, Демайман, Борлиқнинг очик дарахси.

Юрган ҳар қадамда ёдгорликки бор, Ердан ҳам ранг олган. Қандайдир мискин.

Матназар АБДУХАКИМ

Хоразмни қазсангиз агар Ер остидан қарёлар чиқар.

Нола тортиб юборажаксиз

Ошиғу шайдойи бўлиб қотиб қолган нечалар... Тппоқ рўмол биби-чақлар — чаккада чечаклари,

Бухоронинг қизларидай борми қизлар оламда, Келин олинг Бухородан, тўй улансин тўйларга.

САВОБ

Ҳазрат Баҳовиддин Нақшбанд зиёрат-гоҳида бир муқаддас қудуқ бор.

Қудуқ сувидан ичдим, Музга айланди ичим.

Қудуқ сувидан ичдим, Не гуноҳлардан кечдим,

Худди оби зам-замдай, Маккаи муаззамдай,

Ўдда тутинг бир гапни, Сувга айтар тилакни,

Юртимиз омон бўлсин, Бадавлат замон бўлсин,

Яна савоб олмакка Сув тўлдирдим чойнакка,

Шукрона айта-айта, Келгим бор қайта-қайта,

Қорачикдан қақнаб зиёлар: «Ер остига нега кетдингиз,

Шундай жавоб бўлгайдир сизга: «Йўқ! Кетмоқчи эмас эрдик биз.

Ҳали бир авлодлар келгайдир Номингиздан тавбалар айтиб.

Биз тушган вертолёт Хива устида, Қўзлар хираланар қалқан ёшлардан.

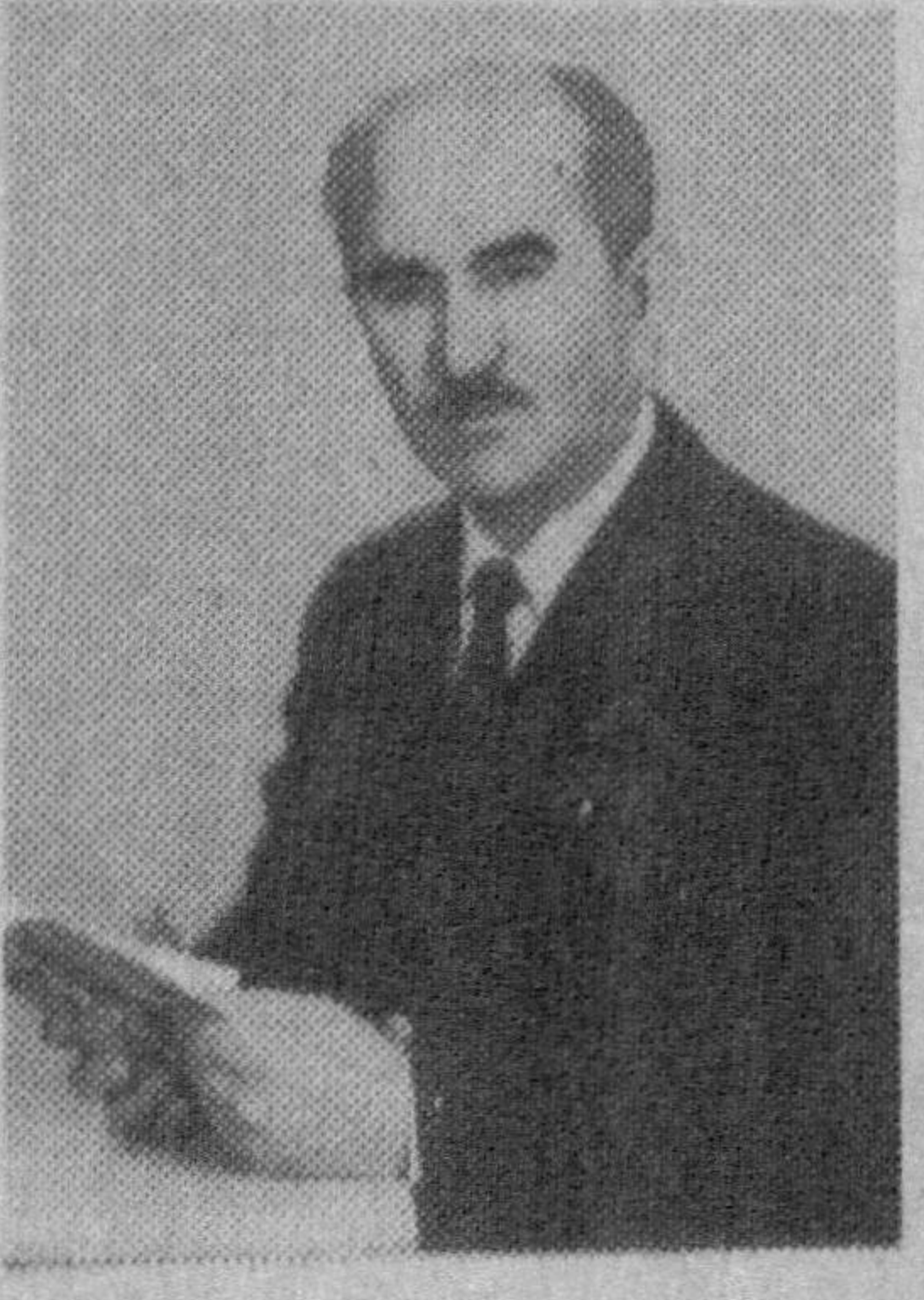
Қулаб тушсанг, ушлаб қолгудек сергақ, Хўжаминор боқар бизга ачиниб.

ЭЗГУЛИКНИНГ ИЗИ ГУЛ ҚУМАЙИЛИГИ!

Дорбоз баландликдан нега қуламайди? Қулида лангари бор.

Шоир ва шифокор Искандар Раҳмоннинг босиб ўтган умр йули ва ижоди билан танишар эканман,

Ҳа, Искандар Раҳмоннинг ҳаётда ҳам, ижодда ҳам ўз урни, ўз овози бор.

валлуд тоғди. У 1955 йилда Тошкент вилояти Охангарон туманидаги Облик қишлоғида ўрта мактабни тамомлаб,

Қуролли Кучлар фахрийси, истефодаги тиббий хизмат подполковниги, соғлиқни сақлаш алоҳисси Искандар Раҳмон айна пайтда Ўзбекистон Республикаси фақуллода вазиятлар вазирлигининг фуқаролари муҳофаз

қилиш институтида мураббийлик ҳам қилмоқда. Оллоҳ Искандар Раҳмонга иккинчи истеъдодни — ҳам қалам тебратиши, баъдий ижод қилиш бақтини ҳам бердики, у бу саводдан баҳраманд бўлиб, сизу бизга наф келтириб, қалб сатрлари билан кенг жамоатчиликнинг меҳрини қозонмоқда.

Менда йўқ ҳаловат на кеча, қундуз, Эрта-кеч сафдаман, йўл, сафардаман. Унутиб ёшилгу орзу, ҳавасни Эл не деб буюрса, камарбастаман! Нормурод НАРЗУЛЛАЕВ

Қаипбергенов шахсияти ва ижоди билан яқиндан таниш бир сафдош ижодкор сифатида шу гапни қилиш шартли бўлади.

Бунга, дейлик, адибнинг ўзбек китобхонлари га хати таниш «Қорақалпоқ достони» тригологияси яққол мисол бўла олади.

Жаҳон романичилигида янги бир мактаб яратган даҳо адибимиз Абдулла Қодирийнинг «Утган кунлар» романи ана ўша оғзаки ва ёзма достончилик анъаналарига асосланган ҳолда уларни янги бир мазмун билан бойитди.

нинг нияти холислигию беғаразлигига шу қадар қаттиқ ишонадики, «подшо қинғир ниятда атайин шу шартни олдими қуйди» деб мулақоқ ўиламайди.

Езувчи ўз халқини ўша ривоятдаги ошиқ йигит маликани суйгандек суйиб, унинг ҳар бир кулфатидан куйиб-куйиниб, фазилатидан қувониб, иллатидан афсус-надоматлар чекиб, ўзига хос бир дилнома битади.

ХАЛҚОНА ҲИКМАТЛАР ГУЛДАСТАСИ

лифнинг ўзи асар муқаддимасида бу ҳолга ноэлик ишора қилиб ўтади.

Тўлелберген Қаипбергенов эса, XX аср адабиётда илк бор бутун бошли бир халқ номи — «қорақалпоқ» сўзига қўшиб «достон» сўзини ҳам йирик эпик полотнонинг умумий номига олиб чиқди.

«Қорақалпоқ достони»ни ташкил этувчи учта роман — «Маманбий афсонаси», «Бахтсизлар» ва «Гумроҳлар»нинг ҳар бирини атрофлича таҳлил этишга бу ўринда зарурат йўқ деб ўйлайман.

Адабиёт тарихида Хоразмийнинг «Муҳаббатнома»сию Кайқовуснинг «Қобуснома»сидан бошлаб то Муқимийнинг «Саёҳатнома»сига қадар озмунча нома битилмаган.

«Қорақалпоқ» деб аталмиш бу ипдаги энг ноёб дурри гавҳарлар шак-шубҳа йўқки, асарга йиғилган жами юздан ортиқ афсона-ривоятлардир.

Мисол учун Оролнинг сувини челаклар ташиб бутун бошли денгизни қуритишга чоғланган ошиқ ҳақидаги афсонадан эслаб, унинг замиридаги «рационал магъзи»ни қақиб қуринг!

деқ, ҳар қандай халқнинг порлоқ келажаги ва муствақил давлатнинг равнақи ўша халқ вакиллари-ю давлат фуқароларидан ҳар бирининг эзгу мурод-мақсади — яхши ниятидан ҳосил бўлади.

Очигини тан олиш керак, Тўлапберган Қаипбергенов халқ оғзаки ижодини биз — ўзбек ёзувчилари ҳавас қилса арзийдиган даражада, бориинги, «мана мен» деган бир фольклоршунос олим қадар пухта билади.

Мана, шундай пурҳикмат гаплар жамланган «Қорақалпоқнома» роман-эссесидан айрим боблар «Шарқ юлдузи» ойнамасида босилиб чиққанига ҳам, китоб ҳолида ўзбек ўқувчиларига этиб борганига ҳам анча йил бўлди.

Хуллас, шу ҳолга қатъий аминқалб, Тўлапберген Қаипбергеновнинг «Қорақалпоқнома» роман-эссеси нафақат муаллиф ижодининг чуққисини, ҳозирги қорақалпоқ романичилиги эришган юксаклик, балки айна чоғда, умумтуркий адабиётимизнинг ўлмас обидаларидан бири бўлиб қолади.

